»Information«s kronik 25. januar 1960

Meningsløshedens mening

Af TORBEN BROSTRØM

Vor medarbejder Torben Brostrøm skriver i denne kronik om den svenske lyriker Gunnar Ekelöf, idet han særligt beskæftiger sig med dennes sidste samling »Opus incertum«.

LEDER man efter en digterskikkelse i Norden, som kan vise en, hvad moderne poesi er, modernisme naar den er bedst, kan man ikke finde nogen bedre og større end svenskeren *Gunnar Ekelöf*. En af grundene til, at man herhjemme nærer almindelig mistillid til modernismen er, at vi ikke som svenskerne lige for øjnene har en digter der i den grad forener personligt særpræg med klar bevidsthed om tidens og den tidsvarende kunsts problemstillinger, og samtidig ikke er modernist blot for at være moderne, men af indre nødvendighed, og fordi han beheraker traditionen, er indlevet med den kultureile fortid. Ekelöf er ofte nok blevet sammenlignet med T. S. Eliot, hos hvem samme brede dannelsesgrundlag ogsaa slaar ind i det poetiske. Der er ikke tale om afhængighed, men snarere om fælles kilder og udgangspositioner. De to digteres holdning og tolkning bliver paa væsentlige punkter vidt forskellige. Ekelöfs særpræg og format viser sig allerede fra debuten i 1932 med »Sent på jorden« og holder sig og udvider sig op til den foreløbig sidste samling digte fra efteraaret, *Opus incertum* (Bonniers, tilsendt fra Haases boghandel).

I en artikel fra 1941, »En outsider väg«, fortæller Ekelöf bl. a. om sit forhold til ordene og dermed om skabelsen af den nye poetiske diktion, som skulle ændre tonarten i moderne svensk poesi, den som intoneres fuldstemmigt i det meget omtalte fyrtio-tal. Gunnar Ekelöf er saaledes en af de vigtigste forudsætninger for, at svensk digtning i dag er mere »avanceret« end vor egen, i klangfarve og problemstilling.

Han besluttede at begynde fra begyndelsen med ordene, siger han i artiklen. »Jeg tog ordene et for et og forsøgte at bestemme deres valører, jeg satte ord ved ord, og det lykkedes mig efter megen møje at komme frem til en hel mening — naturligvis ikke »med mening i«, men sammensat af ordvalører. Det var undermeningen, jeg søgte — en slags Alchimie du Verbe.« (Tonefaldet og tendensen kunne minde om Rimbaud, om hvem Gunnar Ekelöf har skrevet et indtrængende, men ikke ukritisk essay). Undermeningen og mellemmeningen, ordenes kontrapunkt, spændingsforholdene *mellem* ordene. Det er, hvad det kommer an paa for digteren. Man maa naturligvis ogsaa have noget af sige, føjer han til, men for mange negligerer begyndelsesgrundene.

Gunnar Ekelöf

HVAD har han da at sige? Engang troede han, at han havde et eller andet nært eller fjernt maal. Men han ved, at det aldrig er maal eller hemsigt, som gør et digt til digt. Digterens første pligt er med Hjalmar Söderberg at erkende sin ubodelige ensomhed og meningsløsheden i sin vandring paa jorden. Skulle Ekelöf alligevel besvare »Information«s spørgsmaal i kronikkonkurrencen »Hvad jeg lever for«, maatte han svare: Det er meningsløsheden, der giver livet dets mening! Det sagde han, før absurditeten blev rigtig moderne og mondæn. Svaret passer til hans oplevelse af ordene:

Når man kommit så långt som jag i meningslöshet
är vart ord åter intressant.

I det hele taget finder man den bedste kommentar til hans digtning i hans egne digte og essays. I et af disse sidste, »Självsyn«, anviser han endogsaa et digt fra samlingen »Förjesång« (1941), som man efter behag kan opfatte som program eller som konstatering af fakta:

Jag tror på den ensamma
människan,
på henne som vandrar ensam,
som inte handlikt löper till
sin vittring,
som inte vargiikt flyr för
människovittring:
På en gång människa och
anti-människa.

Hur nå gemenskap?
Fly den övre och yttre vägen:
Det som är boskap i andra är
boskap också i dig.
Gå den undre och inre vägen:
Det som är botten i dig är
botten också i andra.

Svårt att vänja sig vid sig själv.
Svårt att vänja sig av med
sig själv.
Den som gör det skall ändå